

**Examenbespreking vwo maatschappijwetenschappen
30 mei 2022**

Het correctievoorschrift van het CvTE is bindend. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. De NVLM wil benadrukken dat het belangrijk is om hierin gezamenlijk dezelfde lijn te volgen. Dit verslag is slechts een weergave van de bespreking van het examen en discussie die over de vragen is gevoerd. Daar waar de vergadering daartoe besluit, kunnen we het CvTE verzoeken een aanvulling op het correctiemodel te overwegen.

NB:

Een aantal docenten heeft via Google docs (64 pagina's) opmerkingen geplaatst. Hierin is geïnventariseerd welke vragen graag door de collega's in den lande besproken zouden moeten worden. In onderstaand verslag is aandacht voor de aldaar genoemde vragen. Deze bespreking en dit verslag zijn leidend, niet het google docs form.

Aanwezig: 94 docenten.

Algemene opmerkingen:

Positief:

- Leuke teksten;
- T.o.v. vorig jaar meer kernconcepten in het examen vwo.

Opmerkingen:

- Een meerderheid vond het examen te lang, te veel leeswerk. Heel veel leerlingen kregen het examen niet af, of raffelden de vragen af vanwege tijdnood.
Waarom in totaal vier 'a/b-vragen' gebruiken? Hierdoor is het examen feitelijk nog langer (30 i.p.v. 26 vragen).
Dyslectische leerlingen hebben nadeel van lange teksten en vragen, m.n. aan het einde van het examen. *Tip: als dat zo is, geef dat aan in Wolf;*
- Voor sommige vragen over kernconcepten was maar één punt te halen terwijl dat de kern van het nieuwe programma is;
- Weinig inzichtvragen (toch het hoofddoel van dit programma); teveel detailvragen (syllabuswetenschap);
- Puntenverdeling niet consequent en over het algemeen te weinig punten te behalen (ook in vergelijking met bijv. geschiedenis). Hierdoor worden leerlingen bij het ontbreken van element in het antwoord relatief zwaar afgestraft en weegt een fout antwoord in de totaalscore ook veel harder door. Bij vrijwel elke vraag krijgt een leerling enkel punten als hij/zij tekstelementen gebruikt. Hierdoor wordt de leesvaardigheid onevenredig zwaar getoetst;
- Onevenwichtige verdeling van de stof.
- Docenten raken gedesilluseerd door deze manier van examineren, omdat een vak bedoeld om leerlingen hogere denkvaardigheden aan te leren, zo verwordt tot rijtjes leren, syllabus kennis debiteren en stampen. Docenten zien dit terug in afnemende leerlingaantallen die voor het vak kiezen;
- Docente geeft zelf aan ook geen 9 of 10 te kunnen halen omdat precieze omschrijvingen gekozen moeten worden. Ook voor docenten niet altijd

duidelijk wat je moet formuleren alvorens tot een volgens cv goed antwoord te komen;

- Redeneervragen lenen zich goed voor dit nieuwe programma. Leerlingen zouden dan meer ruimte moeten krijgen om in hun redenering hun inzicht te laten (niet te dwingend correctievoorschrift);
- Witregel tussen het pagina nr. en vraag & 'zie volgende pagina';
- Na laatste vraag 'einde examen' toevoegen.

Opmerkingen per vraag:

Vraag 1

Draagvlak voor standpunt dat synoniemen van relatief / plaatsgebondenheid op grond van vakinhoudelijke gronden kunnen, mits toepasbaar op de tekst. In de syllabus is geen sprake van een opsomming van kenmerken van cultuur, dus mogelijk daardoor nog wat meer ruimte in antwoorden.

Met tweede corrector bespreken in individuele gevallen.

Het is onvoldoende om enkel te verwijzen naar het citaat waaruit blijkt dat plaatsgebonden/cultuur relatief is. Er moet uitleg bij waardoor de leerling laat zien dat hij/zij het begrijpt.

In het CV wordt de vraag altijd eerst herhaald. Dat hoeft de leerling niet te doen.

Vraag 2

Aangeboren/aangeleerd kan met een goede uitleg en verwijzing naar de tekst ook. "Japanners slapen te weinig", kan niet tot aangeboren gerekend worden. Is immers cultureel bepaald (nurture).

Vraag 3

Civilisatieprocessen – syllabuswetenschap. Het is een erg waarde geladen vraag die volgens sommige docenten niet kan op het CSE.

Draagvlak voor "beheersing van driften": synoniemen, mits goed uitgelegd met verwijzing naar de tekst met tweede corrector bespreken.

Het is onvoldoende om enkel te verwijzen naar het citaat waaruit civilisatieproces blijkt. Er moet wel echt uitleg bij waardoor leerling laat zien dat hij/zij het begrijpt. Bij "rijtjes" (specifiek genoemde opsommingen in de syllabus) ligt gebruik van synoniemen anders. In kader van rechtsgelijkheid is hier geen ruimte om af te wijken.

Vraag 4

Bij 4a wordt de hele omschrijving van sociale institutie opgenomen in het CV. Dat is logisch omdat het hier om **sociale** institutie gaat zijn de regels altijd regels die gaan over het onderlinge gedrag van mensen. Uit EJAB kan niet afgeleid worden dat voor beide elementen (gedrag van mensen/hun onderlinge relaties) een verwijzing naar de tekst gegeven moet worden. Het voorbeeld van een juist antwoord doet dat wel. EJAB aanhouden

Vraag 5

Status is de waardering en behandeling van personen op grond van hun maatschappelijke positie en leefstijl. Dus niet hetzelfde als maatschappelijke positie.

Impression management – informatie waaruit impression management blijkt (EJAB)), niet een definitie, die komt niet voor in de syllabus.

Draagvlak voor “tijdens” / door” bij slapen tijdens werk – wat je laat zien is iets anders dan je bedoelt.

Vraag 6

EJAB sociale werkelijkheid moet wel benoemd worden.

Vraag 7:

Het ejab geeft ruimte. Echter enkel het globaliseringsproces ‘groeïende invloed van intergouvernementele organisaties’ is hier, naast het gegeven globaliseringsproces, toe te passen op de tekst (zie p. 50 van de syllabus). Hiervoor is binnen de vergadering draagvlak.

Vraag 8

4 antwoorden voor 2 punten.

Verwarrend voor leerlingen was het feit dat de opvatting over globalisering van de politieke stroming en de richting waaraan economische hervormingen in de EU moeten bijdragen soms hetzelfde zijn. Zie voorbeeld van een goed antwoord bij liberale stroming (twee keer vrije handel). Dat kan dus ook in één zoals bij een juist antwoord bevat: redenering waaraan de economische hervormingen moeten bijdragen, met een toepassing van een liberale opvatting. Hiervoor is draagvlak.

Vraag 9

In de syllabus zijn deze begrippen duidelijk omschreven. Dus: bij rijtje blijven. Geen draagvlak voor affectieve identificatie.

Veel leerlingen weten niet wat functionele identificatie is. In deze vraag is het begrip uit de context gehaald, daardoor raken leerlingen in verwarring. Seneca wijkt af van syllabus, de syllabus is leidend.

Er is enig draagvlak voor oprekken begrip in die zin dat functie geredeneerd vanuit *henzelf*, niet vanuit de *EU*.

Vraag 10

Leerling benoemt een ander probleemgebied dan politieke betrokkenheid/schaalvergroting zoals geformuleerd in EJAB, maar schrijft vervolgens wel een goede redentatie op waaruit blijkt dat begrip politieke cohesie begrepen is en er is ook correct verwezen naar de tekst. Er is draagvlak voor het doorrekenen, zodat bij de tweede bullit, bij een goede redenering, wel een scorepunt kan worden toegekend.

Politieke betrokkenheid en politieke cohesie is niet hetzelfde.

Burgerparticipatie/representativiteit worden in de syllabus niet genoemd als probleemgebieden.

Vraag 11

Het is een verwarrende vraag voor leerlingen:

- er wordt gevraagd naar een kenmerk van de Raad van de Europese Unie of van de Europese commissie, maar uit het correctievoorschrift blijkt dat wat betreft de Raad er gestuurd wordt naar de samenstelling;

- in de inleiding staat dat het Europees Parlement al deze EU-campagne heeft opgezet. Logisch zou zijn te vragen waarom juist zij en geen andere EU-instelling dit heeft gedaan.
- de vraagstelling van welk van deze twee je het initiatief zou verwachten, suggereert dat een van de twee hier het meest voor in aanmerking komt. Daar steken leerlingen (onnodige) energie in.
- bij het tweede scorepunt van het voorbeeld van een juist antwoord is geen verwijzing naar de tekst opgenomen. Niet mogelijk? Waarom dan wel de vraag?

→ Verzoek aan het CvTE

Verzoek om: Gelet op de grote hoeveelheid aan onduidelijkheden binnen deze vraag i.c.m. het cv, ziet de vergadering geen mogelijkheden tot verduidelijking of aanvulling van het cv. Daarom het verzoek om bij deze vraag alle leerlingen de te behalen punten toe te kennen.

Vraag 12

Leerlingen kennen niet 'soorten' variabelen. Maar moeten dit toch wel kunnen bedenken met afh/onafh variabele.

In syllabus worden in 3.2 eisen van onderzoeksmethoden genoemd, maar in de vraag wordt een kenmerk van onderzoeksmethoden gevraagd. Dat is verwarrend voor leerlingen.

Er wordt één kenmerk gevraagd, maar in ejab moet je twee kenmerken geven. Het gaat om een experimentele groep en een controle groep.

→ Verzoek aan CvTE

Verzoek om het genoemde kenmerk in het ejab 'gelijke omstandigheden in de controlegroep en de experimentele groep uitgezonderd de onderzochte variabele', te splitsen in twee 'losse' kenmerken die beide correct zijn.

Kenmerk 1: de inzet van een experimentele groep en een controlegroep in het experiment.

Kenmerk 2: in het experiment worden alle omstandigheden voor beide groepen gelijk gehouden uitgezonderd de onderzochte variabele.

Vraag 13

EJAB is nu dwingend in redentie terwijl er ook andere mogelijkheden zijn: de verwoording "in het experiment" werkt verwarrend. In "het experiment" worden zowel de controle- als de experimentele groep twee keer gemeten.

Er is enig draagvlak voor de redentie dat bij de controlegroep in dat jaar politieke socialisatie heeft plaatsgevonden, omdat hun score bijgetrokken is bij de experimentele groep. Dit is een redenering in de geest van EJAB, waarbij men de controlegroep als uitgangspunt neemt. Het EJAB vult namelijk wel op de korte termijn in maar niet op de lange termijn.

Vraag 14

Geen draagvlak voor affectieve gevoelens. Er is geen aanknopingspunt in de tekst.

Vraag 15

Opmerking: Het handelingswerkwoord 'beredeneer...' geeft ruimte voor leerlingen om hun inzicht te laten zien, jammer dat er een sturing richting 2 kernconcepten bij staat.

Vraag 16

Windows of opportunity is niet omschreven in de syllabus, vandaar meer ruimte in de antwoorden van leerlingen goed te rekenen.

De puntenverdeling waarbij maar één punt voor twee namen gegeven mag worden is jammer.

Het ejab klopt niet. Vvja is vrij ruim.

De partijestroom¹ (actoren), gaat over stakeholders, bestaat niet alleen uit de pol. partijen. Ook andere actoren vallen hier onder.

Handreiking bij nakijken:

Wat zijn de oplossingen en Wie zijn de betrokkenen (markt en burger)partijen.

Bij window of opportunity komen deze samen. Het noemen van een foute stroom bij score punt 1 hoeft je niet nog een keer fout te rekenen bij scorepunt 2.

Vraag 17

Vvja is anders dan ejab. Draagvlak voor redeneren vanuit (het ontwikkelen van) gedeelde waarden maar dan wel erbij de beïnvloeding van elkaar.

Vraag 18

Algemene opmerking:

Tendentieuze vraag, ver van de werkelijkheid – als er maar 6 mensen komen is er kennelijk passieve steun? Ook de bron eenzijdig – 2 x een bron van een betrokkene.

Geen draagvlak voor financieel kapitaal ipv. economisch kapitaal.

Geen draagvlak voor cognitief ipv cultureel kapitaal?

De woorden passieve/actieve steun moeten genoemd worden. Bij vaktermen houden we de syllabus aan.

Vraag 19A

Eja en vvja sluiten niet op elkaar aan.

→ Verzoek aan het CvTE

Verzoek tot aanpassing van het cv bij vraag 19A. Het genoemde element 'machtsverhoudingen' (naast inspraak/zeggenschap) is niet te relateren aan informatie uit tekst 5. Het verzoek om het element 'machtsverhoudingen' tussen haakjes te zetten. In voorbeeldantwoord staat ook geen verwijzing naar de tekst. In de tekst staan veel voorbeelden van een toename van inspraak en zeggenschap. Dan moet je gaan interpreteren om bij gelijkere machtsverhoudingen uit te komen, aangezien daar geen duidelijk voorbeeld van in de tekst staat.

Vergelijking is noodzakelijk om scorepunt toe te kennen.

Vraag 19B

Draagvlak voor: als II laten zien dat representatieve afspiegeling niet klopt hoeft de term niet letterlijk genoemd. Goede omschrijving van begrip (geen syllabus rijtje).

Vvja geeft die ruimte. Ook draagvlak voor alternatief.

---

¹ De naamgeving klopt ook niet. Foutieve 'vertaling' in de Syllabus.

Vraag 20

Opmerking: Marxistische ideologie staat niet in de syllabus, daardoor is verwarring ontstaan bij leerlingen

Vraag 21

In ejab (syllabus) dwingend rijtje, waar belastingmonopolie niet bijstaat. Ook fragiele staten hebben kenmerken van staten, het zijn niet elkaars tegenpolen.

Vraag 22

Veel draagvlak om meer mogelijke kenmerken goed te keuren. Ejab biedt veel ruimte mits met informatie uit de tekst, in overleg met tweede corrector doen.

Vraag 23

Grafiek is verwarrend, omdat de schaal niet duidelijk te zien/berekenen is. Ejab dwingend (20 tot 24 jaar), vva geeft een ruimere formulering 'twintigers'. Draagvlak om ook ongelijke behandeling goed te keuren als element.

Vraag 24

→ Verzoek aan het CvTE

Verzoek om het correctievoorschrift aan te vullen met het element 'voor een gemeenschappelijk doel'. Leerlingen dienen één element te kiezen, oftewel 'het afstemmen van handelen'/' voor een gemeenschappelijk doel'.

Aangezien de overheid een ander doel heeft: coca bestrijden, terwijl de boeren zich vooral zorgen maken over hun inkomsten om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Daardoor is hun handelen niet op elkaar afgestemd.

Vraag 25

Onvoldoende draagvlak voor "redeneren vanuit eigenbelang". Er moet een afweging gemaakt worden en daardoor is eigen belang hier enkel de baten kant en niet de kosten kant.

Vraag 26

Vanuit oogpunt rechtsgelijkheid aan rijtje houden. Hier is geen draagvlak voor synoniemen of aanvulling. Precieze definitie in syllabus dit jaar anders dan in Seneca, dan gaat de syllabus voor.

Er is veel draagvlak voor het in een pennenstreek noemen van gewelds- en belastingmonopolie ipv alleen geweldsmonopolie. In het EJAB wordt de mogelijkheid geboden om meerdere kenmerken goed te keuren, mits er informatie over terug te vinden is in tekst 7.